

УДК

ДІАГНОСТИКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Маматова Лейла Шамільевна, аспірант кафедри економіка підприємств, ГБУЗ «Приазовський державний технічний університет», e-mail: lmamatova@mail.ru, тел: +380962842860

Буц Анастасія Николаевна, студентка кафедри економіка підприємств, ГБУЗ «Приазовський державний технічний університет» e-mail: nany18061992@mail.ru

Mamatova Leila, postgraduate of the Department Economics of Enterprises, SHEI "Pryazovskiy State Technical University"

Buts Anastasia., student the Department Economics of Enterprises, SHEI "Pryazovskiy State Technical University"

Mamatova L.S., Buts A.N., Diagnosis of the investment potential of the enterprise.

The article discusses the need to create a favorable climate for enterprise to implement an independent investment and to attract investment from outside. Common features, stages of implementation and analysis of the investment climate, are presented

The play areas of investment activity in the contemporary economy play a greater role in the management of real investment in the investment attractiveness of an enterprise. An enterprise requires constant attention regarding the investment management, as investment activity and economic growth of enterprises are interdependent processes. The overall structure of the company's investment depends to a certain extent on the real investment and portfolio investment. In turn, the structure of investments forms financial position and efficiency of these investments. That is, it means that the share of investments, mainly in effective projects, must result in maximum benefits, in turn, the investment risk - to minimize costs. The first step in the implementation of the investment project is its economic justification, that is, the determination of its investment attractiveness for the enterprise. The methods of determining the investment potential, taking into account the methodologies developed by a group "Invest-Diagnostics", are considered

Thus, every business is influenced by market conditions, which may be favorable or not. But every company should independently determine the direction of investment activity and have at their disposal sufficient reserves to carry out investment decisions.

Маматова Л.Ш., Буц А.М., Діагностика інвестиційного потенціалу підприємства.

У статті розглянуто необхідність створення сприятливого клімату на підприємстві для здійснення самостійної інвестиційної діяльності та для залучення інвестицій зі сторони. Представлені загальні риси, етапи здійснення та аналізу інвестиційного клімату.

Високу роль в управлінні реальними інвестиціями, щодо системи інвестиційної привабливості підприємства відіграють напрями інвестиційної діяльності в сучасних умовах господарювання. Підприємству необхідно постійно приділяти увагу стосовно інвестиційного управління, тому що інвестиційна активність та економічне зростання на підприємстві являються взаємозалежними процесами. Загальна структура інвестицій підприємства певною мірою залежить від реальних інвестицій та портфельних інвестицій. В свою чергу структура інвестицій формує фінансове становище підприємства та ефективність використання цих інвестицій підприємством. Тобто це означає, що частка вкладення інвестицій, у переважно ефективні проекти повинна призводити до максимальної користі, в свою чергу інвестиційні ризики - до мінімуму витрат. Першим кроком в реалізації інвестиційного проекту є його економічне обґрунтування, тобто визначення його інвестиційної привабливості для даного підприємства. Розглянуто методи визначення інвестиційної привабливості підприємства, з урахуванням методики розробленої групою «Інвест-Діагностика».

Таким чином, кожне підприємство знаходиться під впливом ринкової кон'юнктури, яка може бути сприятливою чи ні. Але кожне підприємство має самостійно визначати напрями інвестиційної діяльності та мати в своєму розпорядженні достатньо резервів для виконання інвестиційних рішень.

Маматова Л.Ш., Буц А.Н. Диагностика инвестиционного потенциала предприятия.

В статье рассмотрена необходимость создания благоприятного климата на предприятии для осуществления самостоятельной инвестиционной деятельности и для привлечения инвестиций со стороны. Представлены общие черты, этапы осуществления и анализа инвестиционного климата.

Высокую роль в управлении реальными инвестициями, в системе инвестиционной привлекательности предприятия, играют направления инвестиционной деятельности в современных условиях хозяйствования. Предприятию необходимо постоянно уделять внимание относительно инвестиционного управления, так как инвестиционная активность и экономический рост предприятия являются взаимозависимыми процессами. Общая структура инвестиций предприятия в определенной степени зависит от реальных инвестиций и портфельных инвестиций. В свою очередь структура инвестиций формирует финансовое положение предприятия и эффективность использования этих инвестиций предприятием. То есть, это означает, что доля вложения инвестиций, в основном, в эффективные проекты должна приводить к получению максимальной выгоды, в свою очередь инвестиционные риски - до минимума расходов. Первым шагом в реализации инвестиционного проекта является его экономическое обоснование, то есть определение его инвестиционной привлекательности для данного предприятия. Рассмотрены методы определения инвестиционной привлекательности предприятия, с учетом методики разработанной группой «Инвест-Диагностика».

Таким образом, каждое предприятие находится под влиянием рыночной конъюнктуры, которая может быть благоприятна или нет. Но каждое предприятие должно самостоятельно определять направления инвестиционной деятельности и иметь в своем распоряжении достаточно резервов для выполнения инвестиционных решений.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження проявляється в зростанні ролі інвестицій у діяльності підприємств та їх ефективного управління. Розвиток сприятливого і стабільного фінансового клімату, впливає на залучення додаткових вкладень зі сторони інвесторів, що в майбутньому призводить до розвитку активного бізнес середовища об'єкта інвестицій з подальшим зростанням добробуту економіки на макро- та мікрорівнях. Розкрити сутність і специфіку створення інвестиційної привабливості на підприємстві. Донести до суб'єктів господарювання інформацію про необхідність підтримки стабільного і динамічного фінансового та інвестиційного клімату, розробки інвестиційної політики, як самого підприємства, так і стратегії для залучення потенційних інвесторів зі сторони. Допомогти інвесторам розібратися у виборі сфери для інвестування та методу оцінки інвестиційної привабливості об'єкта інвестування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення питань формування інвестиційної привабливості розглянуті і представлені в працях, як зарубіжних, так і вітчизняних шкіл і вчених. До найбільш відомих робіт слід віднести праці таких вітчизняних вчених, як: Ю.М. Фарушкина, В. Бочаров, І. А. Бланк, О. Б. Казакова, А. М. Марголін, В. Ю. Налівайській, Е. Р. Орлова, В.М.Павлюченко, а також роботи сучасних зарубіжних вчених: Б. Александера, Дж. Бейлі, Р. Холта, С. Барнеса, Д. Норткотта, Дж. Хорна, К. Ван.

Мета статті дослідження факторів, що впливають на процес створення інвестиційної привабливості підприємства, а також методи визначення ефективності процесу інвестування в галузь.

Виклад основного матеріалу. Підвищення конкурентоспроможності та ефективності функціонування будь-якого підприємства в Україні неможливо без інвестування в оновлення виробничих потужностей цього підприємства і здійснення його активної інноваційної діяльності. Для потенційних інвесторів необхідна об'єктивна і комплексна інформація про інвестиційну привабливість українських підприємств.

Сьогодні актуальним залишається питання, чи інвестувати в українські підприємства кошти, в умовах сформованої загостреної економічної та політичної ситуації? Яку галузь вибрати для інвестицій, і чи зможе вона в майбутньому себе окупити?

Дані питання актуальні не тільки з точки зору інвесторів зарубіжних або вітчизняних, які мають намір інвестувати кошти в підприємства, вони є також актуальними, і з точки зору самого підприємства. Взагалі тема: «Інвестиційний потенціал підприємства» є дуже цікавою, оскільки сам процес встановлення інвестиційної привабливості підприємства є схожим з процесом кругообігу в природі. Пояснити це можна так: коли підприємство має позитивну динаміку в інвестиційному потенціалі, а тим більш, коли всі фінансові показники мають значення більш ніж норми, підприємство самостійно може здійснювати інвестиційну діяльність-вкладати капітальні кошти в розширення виробничих потужностей, диверсифікацію, процеси поглинання та об'єднання з іншими підприємствами за типом скупки акцій інших компаній на біржах і т.п. Проводячи таким чином активні дії на ринку та враховуючи фактичні дані показників ефективного функціонування в звітності, підприємство стає об'єктом зацікавленості третіх осіб, іменованих інвесторами, які мають намір вкласти кошти в діяльність підприємства з подальшим отриманням прибутку з нього. Якщо процес домовленості інвестора з керівництвом підприємства відбувся, починається інвестиційна

діяльність, спрямована на розширення та ефективне функціонування об'єкта інвестицій. Якщо інвестиції надходять, стає зрозумілим, що підприємство володіє запасом оборотних активів і основних фондів. Це призводить до збільшення фінансових показників (у разі ефективного управління діяльністю підприємства, і безпомилкової розстановки пріоритетів), що в свою чергу знову потягне за собою підвищення інвестиційної спроможності самого підприємства і повторно, до додаткового залученню інвестицій зі сторони інших інвесторів. Тобто відбувається замкнутий цикл.

Сама актуальність інвестування дуже значна для підприємств, і наочність цієї специфіки можна представити таким чином. Підприємство можна порівняти з функціонування людського організму, а всі його департаменти, структури, відділи і т.п., порівняємо з органами в тілі людини. І від діяльності кожного органу залежить в цілому стан організму. Звичайно ж, як і в тілі людини є головний орган-серце, так і на підприємствах існують такі органи, які керують всією діяльністю підприємства, координуючи, контролюючи і організовуючи його роботу, за типом передачі інформації та взаємозв'язку всіх структурних підрозділів та здійсненні дій - це менеджери різних рівнів ієрархії. Від їх злагодженої роботи та чіткості дій залежить працездатність підприємства в особі його співробітників, а у великих масштабах приріст ВВП і ВНП. І якщо людина хоче нормально співіснувати, а в більш глобальних масштабах - розвиватися, то тоді вона починає поступово вкладати в свій розвиток матеріальні і духовні цінності, іншими словами відбувається процес інвестування у свій розвиток. Це може проявлятися у створенні охайного зовнішнього вигляду, здобуття освіти і т.п. Так і підприємство, ставлячи перед собою орієнтир - розвиватися і отримувати прибуток (а це, як відомо основна мета його діяльності), має вкладати в даний процес кошти і зусилля. І, якщо людина отримала гідну освіту, володіє професійними навичками, в які вона вклала кошти і сили, буде актуальна на ринку праці, так і підприємство, провівши фінансово-інвестиційну політику і отримавши позитивну динаміку у показниках, стане цікавим для інвесторів. Це взаємопов'язаний і взаємодоповнюючий процес.

В іншому випадку, при неефективному керівництві, запереченні інвестиційної політики, неефективної розстановці пріоритетів, підприємство ризикує залишити лави конкурентоспроможності, або зовсім припинити своє існування, так і людина, яка не прагне до розвитку і гідного існування, ризикує залишитися непоміченою суспільством. Те, що інвестиційна політика дуже важлива для підприємств уже з'ясувалося, слід повернутися до проблеми діагностики та виявлення тієї самої привабливості для інвесторів і для підприємств. Інвестиційна привабливість організації відображає її фінансову стійкість, кредито - і конкурентоспроможність, необхідну для прийняття рішення щодо інвестування і кредитування бізнесу.

Оцінка інвестиційної привабливості залежить від усіх показників, які характеризують фінансовий стан. Однак якщо звузити проблему, то інвесторів цікавлять показники, що впливають на прибутковість капіталу, курс акцій і рівень дивідендів.

Деякі автори, зокрема І. В. Сергєєв, І. І. Веретенникова і В. В. Яновський, пропонують визначення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання проводити у взаємозв'язку з оцінкою ефективності інвестицій та інвестиційної діяльності: «ефективність інвестицій визначає інвестиційну привабливість, а інвестиційна привабливість - інвестиційну діяльність. Чим вище ефективність інвестицій, тим вище рівень інвестиційної привабливості і масштабніше інвестиційна діяльність, і навпаки». [2]

Основним джерелом інформації для визначення інвестиційної привабливості підприємства є фінансова (бухгалтерська) звітність підприємства, за два останні календарні роки та останній звітний період.

У сучасній економічній літературі існує багато методів оцінки інвестиційної привабливості господарюючих суб'єктів. Основними методами визначення складу показників, використовують методи прямого розрахунку, експертні та математичні методи. Розрахунки повинні включати в себе мінімальну кількість коефіцієнтів, це зумовлює можливість виключити з дослідження саме ті коефіцієнти, які дублюють один одного або несуть однакову інформацію. [2]

Інвестиційна привабливість підприємства включає в себе:

1. Загальну характеристику технічної бази підприємства.
2. Номенклатуру продукції, що випускається.
3. Виробничу потужність.
4. Місце підприємства в галузі, на ринку, рівень його монопольності.
5. Характеристику системи управління.
6. Статутний фонд, інформацію про власників підприємства.
7. Структуру витрат на виробництво.

8. Обсяг прибутку та напрямки його використання.

9. Оцінку фінансового стану підприємства.

Робота з визначення привабливості перед інвесторами стоїть не з легких. Необхідно опрацювати і проаналізувати велику кількість критеріїв по декількох підприємствах одночасно, для вибору найбільш вдалого варіанту.

При діагностиці, використовуються методи евристичних оцінок. З цієї точки зору, одним з найбільш перспективних є метод експертних оцінок [2].

Для вимірювання кількісного зв'язку між аналізованими показниками використовується **метод рангової кореляції**, який визначається за формулою 1:

$$r = 1 - \frac{6 \sum d^2}{n(n^2 - 1)} \quad (1)$$

де n - кількість аналізованих значень;

d - різниця між парами рангових значень.

Коефіцієнт рангової кореляції може змінюватися в межах від -1 до +1. Чим вище його значення, тим тісніше зв'язок між думками експертів.

Серед економістів метод визначення рейтингової оцінки, часто зводиться до знаходження інтегрального показника, який визначається шляхом з'єднання числових значень окремих приватних показників інвестиційної привабливості. Використання такого показника в практиці оцінки інвестиційної привабливості дозволяє досить оперативно і презентаційно оцінити поточний рівень інвестиційної привабливості.

На сьогоднішній день жоден з відомих показників (навіть інтегральний показник) не здатний відобразити рівень досягнутих економічних, фінансових і соціальних результатів діяльності підприємства. Тому при оцінці інвестиційної привабливості необхідно використовувати комплексну методику, яка відображає аналіз всіх сторін діяльності оцінюваного підприємства [2,3].

Запропонована **комплексна методика повинна** включати в себе всі сторони аналізу інвестиційної привабливості і **складатися з наступних етапів**: 1. Аналіз зовнішнього середовища. 2. Визначення ринкових позицій. 3. Проведення експертної оцінки. 4. Ретроспективний аналіз показників. 5. Комплексний аналіз ризиків. 6. Аналіз майбутніх грошових потоків (дохідний підхід). 7. Рейтингова оцінка компанії.

У даній методиці особливе місце відводиться комплексній оцінці ризиків, яка дозволить порівняти потенційні об'єкти інвестування за ступенем ймовірності настання ризикової ситуації, і вибрати найбільш прийнятний варіант [2,3].

Однак формування загальноприйнятої методології оцінки інвестиційної привабливості підприємств в Україні знаходиться в неоднозначному стані.

Існуючі на даний момент методики базуються на використанні різних показників, способів аналізу та інтерпретації результатів. Необхідно провести їх порівняльний аналіз

«Нормативно-правовий підхід»

У багатьох господарських ситуаціях методичним забезпеченням аналітичних розрахунків служать нормативні документи.

Метод дисконтування грошових потоків

Даний метод заснований на припущенні, що вартість, яку готовий сплатити потенційний власник за компанію, визначається на основі прогнозу грошових потоків, які він може отримати від її діяльності в майбутньому. В результаті формується поточна вартість компанії, що дозволяє зробити висновок про її інвестиційну привабливість.

Оцінка інвестиційної привабливості на основі аналізу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища На основі експертного методу Дельфі; побудова багатофакторної регресійної моделі впливу обраних факторів та прогнозування інвестиційної привабливості підприємства.

Семіфакторна модель оцінки інвестиційної привабливості

У даній методиці критерієм інвестиційної привабливості підприємства виступає рентабельність активів.

Інтегральна оцінка інвестиційної привабливості на основі внутрішніх показників Показники ефективності використання основних і матеріальних оборотних коштів, фінансового стану, використання трудових ресурсів, інвестиційної діяльності, ефективності господарської діяльності. По кожному з блоків проводяться розрахунки, що зводяться до інтегрального показника інвестиційної привабливості підприємства [3,4]. Бачимо, що варіантів методів діагностики привабливості підприємства велика різноманітність, вибір методу зводиться до того, які цілі

переслідує інвестор, в яку галузь він планує здійснити вкладення, наявністю якої інформації він володіє і т.п. До уваги представлений **приклад** однієї з розробок у галузі оцінки привабливості та функціонування підприємства. Завдання полягає в тому, щоб розробити методологію, за допомогою якої можна, аналізуючи дані конкретного підприємства, оцінювати ступінь його інвестиційної привабливості.

У контексті даного завдання сьогоднішня розробка групи Інвест-Діагностика – **технологія Дімо** - («Дані - Ідентифікація Моделі - Оцінювання»).

Таке моделювання дозволяє оцінювати рентабельність тієї чи іншої (віртуальної) інвестиції в розвитку виробництва шляхом порівняння траєкторій підприємства при вихідних і змінених (відповідних нагоді освоєння інвестиції) параметрах.

Оцінюванню може підлягати як минула, так і майбутня діяльність підприємства [1].

Модель Дімо В основі технології Дімо - модель Дімо динаміки підприємства (рисунок 1).

Вхідні дані. Вхідними даними моделі Дімо служать: дані про динаміку підприємства, концептуальна модель підприємства та її початковий стан, стратегія бізнес-планування.

Під **концептуальною моделлю підприємства** розуміється динамічна модель підприємства з невідцифрованими параметрами. В концептуальній моделі підприємства основними фазовими змінними є поточні витрати на виробничі фактори, поточні суми виручки від продажів, поточний прибуток, поточний чистий прибуток, поточні значення амортизаційного фонду; керуючими змінними є частки поточного чистого прибутку, що вкладається в різні виробничі фактори.

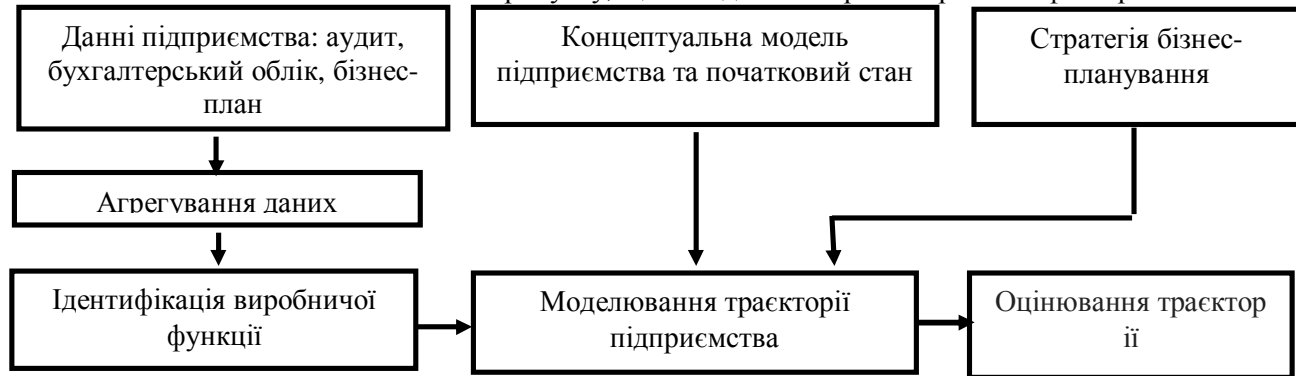

Рисунок 1. Схема моделі Дімо

Центром концептуальної моделі є виробнича функція підприємства, яка ставить у залежність поточним витратам на (агреговані) виробничі фактори поточні значення виручки від продажів (агрегованого) продукту. Концептуальна модель включає в себе набір критеріїв для оцінки ефективності діяльності підприємства.

Стратегія бізнес-планування- це правило для розрахунку керуючих параметрів підприємства. Стратегія бізнес-планування визначає поточні значення всіх керуючих змінних; таким чином, в Дімо вона відповідає обраній концептуальній моделі підприємства [1].

Агрегування та ідентифікація

Агрегування даних - це первинна трансформація вхідних даних про динаміку підприємства у формат, відповідний обраній концептуальній моделі. Основна мета цієї операції - зменшити кількості опрацьованих даних з тим, щоб, по-перше, підвищити надійність подальшого моделювання, по-друге, полегшити вирішення задачі ідентифікації - «відцифрування» обраної концептуальної моделі.

Блок ідентифікації сприймає агреговані дані і використовує їх для ідентифікації параметрів виробничої функції підприємства. Виробнича функція підприємства ставить в залежність поточним витратам на агреговані виробничі фактори поточні значення виручки від продажів (агрегованого) продукту.

Моделювання та оцінювання

Входом блоку моделювання траєкторії служать: концептуальна модель підприємства та її початковий стан (вхід Дімо), стратегія бізнес-планування (вхід Дімо), виробнича функція підприємства (вихід блоку ідентифікації).

Виходом блоку моделювання є розрахована за цим законом траєкторія моделі. **Блок оцінювання** на підставі розрахованої траєкторії підприємства обчислює значення критеріїв ефективності, зафіксованих раніше при виборі концептуальної моделі [1].

З усього вище сказаного можна зробити **висновок**, що якщо підприємство потребує залучення інвестицій, керівництво має сформувати чітку програму заходів з підвищення інвестиційної привабливості. Залучення інвестицій в компанію дає їй додаткові конкурентні переваги і часто є найпотужнішим засобом її розвитку.

Підприємство може провести ряд заходів для підвищення своєї інвестиційної привабливості, тобто більшої відповідності вимогам інвесторів. **Основними заходами при цьому можуть бути:** розробка довгострокової стратегії розвитку; бізнес-планування; юридична експертиза і приведення правових документів у відповідність до законодавства; створення кредитної історії; проведення заходів з реформування (реструктуризації).

Для визначення заходів потрібно провести повну діагностику фінансового стану підприємства. Завдяки цьому, можна визначити сильні та слабкі сторони діяльності компанії; визначити ризики в поточному стані компанії, також з точки зору інвестора; запропонувати рекомендації для розвитку конкурентоспроможності підприємства, підвищення ефективності діяльності та підвищення інвестиційної привабливості. В процесі діагностики необхідно розглядатися усі напрямки діяльності підприємства: збут, виробництво, фінанси, управління. Виходячи з цього, підготовка підприємства до залучення інвестицій - це достатньо складний процес з чітким визначенням меж. Підприємство може запропонувати програму заходів для підвищення інвестиційної привабливості, ґрунтуючись на своїх індивідуальних особливостях і сформованій кон'юнктури ринків капіталу. Реалізація цієї програми дозволяє, пришвидшити залучення фінансових ресурсів та знизити вартість цих ресурсів. Також слід звернути увагу, що описані вище можливі заходи не вимагають суттєвих матеріальних витрат, але результатом їх реалізації, окрім власного зростання інтересу інвесторів до компанії, є також підвищення ефективності роботи підприємства.

Список литературы

1. Технология ДИМО. [Электронный ресурс]. Режим доступа:// <http://oc.cs.msu.su/econ/technology/dimo>
2. Васильцова А.М. Сравнительный анализ трактовок и методик оценки инвестиционной привлекательности предприятия // Экономика и менеджмент инновационных технологий. 2013. № 8 [Электронный ресурс]. Режим доступа:// ekonomika.snauka.ru/2013/08/2935
3. Садеков А.А., Лисова Н.А. Инвестиционная привлекательность предприятий (методология и методика оценки): Монография. – Донецк: Дон ГУЭТ им.М. Туган-Барановского, 2001. – 270 с.
4. Юрченко Е.А. Методические подходы к оценке инвестиционной привлекательности.[Электронный ресурс]. Режим доступа:// <http://www.beintrend.ru/2011-10-13-06-03-35>

Bibliography

1. Tehnologija DIMO. Zhurnal «Invest-diagnostics»: [Elektronnyj resurs]. available at: // <http://oc.cs.msu.su/econ/technology/dimo>
2. Vasil'cova A.M. (2013), Sravnitel'nyj analiz traktovok i metodik ocenki investicionnoj privlekatel'nosti predpriyatija, Jekonomika i menedzhment innovacionnyh tehnologij, № 8 [Elektronnyj resurs]. available at: // ekonomika.snauka.ru/2013/08/2935
3. Sadekov A.A., Lisova N.A. Investicionnaja privlekatel'nost' predpriyatij (metodologija i metodika ocenki): Monografija, Doneck: Don GUJeT im.M. Tugan-Baranovskogo, 2001. 270 s.
4. Jurchenko E.A. Metodicheskie podhody k ocenke investicionnoj privlekatel'nosti. [Elektronnyj resurs: «Shkola Finansovogo Analiza»]. available at: // <http://www.beintrend.ru/2011-10-13-06-03-35>.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность; инвестиционный потенциал предприятия; диагностика инвестиционной привлекательности; интегральный показатель; комплексная методика.

Ключові слова: інвестиційна привабливість; інвестиційний потенціал підприємства; діагностика інвестиційної привабливості; інтегральний показник; комплексна методика.

Keywords: investment attractiveness; investment potential of the company; the investment attractiveness of diagnosis; integral index; complex technique.